

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

vacantes, labores & persecutiones pro aeterna beati-
tudine ferre recusamus. Consolatur nos aliquantulum
quod de hoc ferculo subditur: [*Media charitate
constravit, propter filias Hierusalem.*] Quid
enim per filias Hierusalem, cum non filios, sed fi-
lias dixerit, intelligimus, nisi nos debiles, qui in
Ecclesia non viri, sed feminae sumus; quia contra
vicia fortiter non reluctamur, viriliter non resisti-
mus, muliebriter subjacemus: Hierusalem enim vi-
sio pacis interpretatur, per quam Ecclesia, quae est
mater nostra, designatur, eo quod assidue pacem
perpetuam contemplantur. Si ergo nos in ferculo Re-
gis columnae argenteae non sumus, reclinatorium
aureum non habemus, per ascensum purpureum
ascendere non valeamus, saltem charitatem, quae
communis omnibus electis quasi in medio posita est,
teneamus. Per hanc quippe rex Salomon nos in fer-
culo suo esse cognoscit; quia in eo cum columnis
argenteis, cum reclinatorio aureo, cum ascensu
purpureo, propter filias Hierusalem etiam media
charitate constravit: quia cum Ecclesiae membris ad
eamdem sponsi beatitudinem pervenimus, si chari-
tatem indefessam observamus. Sequitur:

X. *Egredimini filia Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die laetitiae cordis eius.*

Mater Christi beata Maria esse creditur, quae coronavit eum diademate; quia humanitatem nostram ex ea ipse assumpsit, sicut in Evangelio recitatur. Et hoc in die desponsationis eius & in die laetitiae cordis eius factum esse dicitur: quia quando unigenitus Filius Dei divinitatem suam humanitati nostrae copulare voluit, quando per bonam voluntatem suam tempore opportuno Ecclesiam sponsam suam sibi assumere placuit, tunc cum charitatis exultatione carnem nostram ex matre virgine suscipere voluit. In qua cum doloribus pro tempore vivens, de redemptione nostra vehementer exultavit. Sed cum diadema pro gloria assumatur, in humanitatis autem susceptione non gloria Verbi Dei, sed humilitas esse cognoscitur; quomodo humanitate nostra quasi diademate coronatus fuisse dicitur? Sed cum ipsa eius incarnatio verè gloria nostra fuerit, quia membra eius sumus propter communionem corporis, diadema membrorum bene capitis Scriptura praedixit. Hic itaque quia à sponsa laudatur, & ipse vicissim sponsam laudare dignatur, dicens.

CAPUT IV.

I. *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es et decora! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.*

sup. c. i. prope fin. *Quia haec superius exposuimus, ut potuimus, nunc eadem repetere propter brevitatem servandam devitamus. Sed quia hic adjunctum est, [Absque eo quod intrinsecus latet,] breviter videndum est quomodo superioribus jungatur. Pulchra est ergo sponsa, & oculi eius columbarum, absque eo quod intrinsecus latet, quod valde honestum est quicquid in exterioribus operatur, quod simpliciter inter homines conversatur, quod ea quae videt, temporaliter concupiscere dedignatur, & si quid tamen in hoc mundo placet, post concupiscentias suas ire detestatur. Sed vehementer pulchrius & honestius est, quod cordis desiderium illibatum retinere conatur, quod aeternae beatitudinis claritatem in mente retinet, erecta contemplantur, quod in his quae interioribus videt, suaviter requiescit, & mundatur. Sequitur:*

II. *Capilli tui sicut greges caprarum, quae ascenderunt de monte Galaad.*

Si per oculos, praedicatores Ecclesiae designantur, quia ceteris viam ostendunt, bene per capillos populi figurantur, quia eidem Ecclesiae ornamentum tribuunt. Capilli ergo sponse sicut grex caprarum esse dicuntur; quia populi Ecclesiae dum praeccepta legis ruminantes, caelestia fide contemplantur, munda sunt animalia, & in altis pascuntur. Galaad autem acervus testimonij interpretatur. Quid autem per acervum testimonij, nisi multitudinem Martyrum intelligimus? Qui dum fidem Christi insuperabiliter tenuerunt, eos testimonium veritatis etiam per mortem suam perhibuisse scimus. Grex itaque iste caprarum de monte Galaad ascendit; quia populus Ecclesiae ed magis fide se ad aeterna suspendit, quod fortius sanctos Martyres eidem fidei testimonium perhibuisse scivit. Sequitur:

III. *Dentes tui sicut greges tonsurarum, quae ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fetibus, & sterilis non est inter illas.*

Sicut per oculos praedicatores intelliguntur, quia per eos Ecclesia illuminatur; similiter & dentes ejusdem possunt dici, quia per eos infideles consumuntur, & parvuli nutriuntur. Dentes quippe bene sancti praedicatores vocantur; quia dum sanctam scripturam exponendo minoribus fratribus elucidant, quasi panem parvulis, tamquam matres filiis commasticant, quo infirmi ad fortiora convalescant. Hi nimirum bene sicut grex tonsurarum, quae ascenderunt de lavacro, esse dicuntur; quia dum se à peccatis omnibus in Baptismo ablutos esse recordantur, libenter onera mundi deponunt, ut ad caelestia consequenda & praedicanda quod liberius, ed facilius gradientur. De quibus subditur: [*Omnes gemellis fetibus, & sterilis non est inter illas.*] Gemellos fetus omnes sancti praedicatores habent; quia dum in duobus praecceptis charitatis ceteros homines supereminet, geminam dilectionem praedicant, & in ea duos populos, Judaicum & Gentilem gignere non cessant. Inter quos nullus est sterilis; quia profecto praedicator non est dicendus, si filios spirituales gignere contemnit. De quibus adhuc subditur:

IV. *Sicut vitra coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.*

Iidem praedicatores labia Ecclesiae dicuntur; quia nimirum per eos populis praeccepta vitae loquitur. Qui bene sicut vitra dicuntur; quia dum fluxas cogitationes in cordibus hominum suis praedicationibus restringunt, quasi sparfos crines ne immoderate diffluant, reprimunt. Sed quid est quod non tantum vitae, sed coccinae comparantur, nisi quia per coccum flamma charitatis intelligitur, qua illi ardent, & per eos alij accenduntur? Per quos eloquium sanctae Ecclesiae dulcoratur: quia dum quae dicunt faciunt, praedicationes suas hominibus quasi lapidas escas apponunt. Sequitur:

V. *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absque eo quod intrinsecus latet.*

Quid per genas Ecclesiae, nisi eosdem ipsos praedicatores intelligimus, qui dum in populis ut eis proficiant eminent, quasi in facie Ecclesiae manifesti apparent? Per malum autem punicum ipsa Ecclesia designatur: quia dum multos populos in unitate fidei nutrit, quasi multa grana sub uno cortice stringit. Fragmen ergo mali punici sancti praedicatores existunt:

existunt: quia dum se in divino servitio ceteris fortius affligunt, dum omnia mundana contemunt, dum voluntates suas abnegant, & vitia sua omnino mortificant, dum seipos humiliant, & ceteros extollunt, & dum per exempla sua ceteros nutriunt, quasi fracti & aperti se cibos offerunt. Sed quamvis magna sint quæ extrinsecus apparent, majora tamen in occulto retinent, quæ divini oculi soli vident. Ideo subjunctum est: [Absque eo quod intrinsecus latet.] Sequitur:

VI. *Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium.*

Collum quippe extendimus, quando longius propicere volumus. Propter aliud ergo sancti prædicatores oculi, propter aliud dentes, propter aliud autem genæ, & collum propter aliud convenienter vocantur. Bene igitur sicut turris David, collum sanctæ Ecclesiæ dicitur: quia sancti prædicatores procul venientes hostes sanctæ Ecclesiæ speculantur, & fortiter resistunt, si quid in Ecclesia ledere conantur, & libere terrena despicientes, cælestia contemplantur. Collum ergo propter hostium speculationem, turris verò dicuntur propter fortitudinem, & propter excelsum cælestium gaudiorum contemplationem. Quæ turris rectè David esse dicitur: quia David manu fortis interpretatur; per quod Christus significatur, cujus est quidquid forte & excelsum operatur. De qua subditur: [Quæ edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium.] Cum propugnaculis turris David edificata dicitur; quia sancti prædicatores contra adversarios homines si necesse sit, miraculis armantur. Contra vitia autem se clypeis muniunt; quia ne spiritualibus hostibus succumbant, virtutibus se defendunt. In quibus omnis armatura fortium pendet; quia quisquis hostium cuneis fortiter resistere vult, in eis exempla videt, quibus armatus hostes strenuè valet superare. Mille autem hæc perfectione ponitur: quia in millenario numero omnes numeri perfecti complentur. Sequitur:

VII. *Duo ubera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli, qui pascuntur in liliis donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.*

Per duo ubera, duo prædicatorum ordines, unus in circumcissione, alius in præputio designantur. Qui bene sicut duo hinnuli caprea dicuntur; quia & filii synagoga existunt, & in montibus contemplationum pascuntur. Gemelli verò ideo dicti sunt; quia concorditer prædicant, & concorditer sapiant. In liliis verò pascuntur donec aspiret dies, & inclinentur umbræ: quia munditiam infatigabiliter sectantur, donec in die iudicij præmia recipiant, quæ in labore noctis assiduè contemplantur. Sequitur sponsus, dicens:

VIII. *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.*

Quid per montem myrrhæ, nisi fortem altitudinem mortificationis in opere, & quid per collem thuris intelligimus, nisi altam humilitatem in oratione? Ad montem ergo myrrhæ & ad collem thuris sponsus vadit; quia eos familiariter visitat, quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere, & per mundas & humiles orationes suaviter redolere perspicit. His quippe virtutibus sancta Ecclesia, vel unaquæque anima munda efficitur: quia dum per voluptatum mortificationem vitii relinquitur, & per sanctas orationes frequenter lacrymis abluitur, sordes lavat ut sponso placeat, cui pulchra apparere

S. Greg. Tom. III.

conatur. Cuius conatum ad effectum sponsus gratiam suam ducit, opusque suum in sponsa benignè laudat & dicit:

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. IX.

Cum scriptum sit: *Nemo vivit sine peccato, nec infans cujus vita est unius diei super terram*: quid est quod sponsa tota pulchra esse dicitur, in qua macula non habetur? Alibi quippe scriptum est: *Stella non sunt munda in conspectu eius*. Et alibi: *In multis offendimus omnes*. Et Joannes Apostolus ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, veritas in nobis non est*. Et idem: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur, & veritatem non facimus*. Sed dum sancta anima à peccatis quotidianis se per penitentiam mundat, dum quotidie peccata minuta cum lacrymis abluit, & à majoribus se observat, quamvis frequenter peccet, per assiduam tamen penitentiam munditiam suam assiduè servat. Hinc enim alibi præcipitur: *Semper sint vestimenta tua candida*. Et illud: *Injustus autem ex fide vivit*. Quamvis enim mox ut peccat, à justitia deviet; tamen dum semper credit in eum qui justificat impium, & assiduè sub ejus fide peccata sua deslet, per assiduas ablutiones justitiam suam retinet. Se igitur ita mundanti sponsæ consequenter dicitur:

Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. X.

Libanus quippe dealbatio interpretatur. Quid ergo per Libanum nisi Baptisma intelligitur, in quo sancta Ecclesia aqua abluitur, & à peccatorum nigredine per Spiritum sanctum quem recipit, & per Christi fidem dealbatur? Unde scriptum est: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor*. De Libano ergo sancta Ecclesia ad coronam venit, quia in Christi baptismo fidem percipit, sub qua cum Christi gratia meretur, ut præmium recipere possit. Sed quid est quod ter dicitur, [Veni,] nisi quia in fide & in spe & in charitate quidquid operatur, subsistit: ut his tribus munita virtutibus robur habeat, per quod in via non lassescat? De fide enim dicitur: *Fide de mundanis corda eorum*. Et iterum: *Sine fide impossibile est placere Deo*. De spe autem dicitur: *Non confundentur omnes qui sperant in te Domine*. Cui iterum dicitur: *Quis enim in te speravit, & derelictus est?* De charitate autem dicitur: *Charitas operibus multitudinem peccatorum*. Et iterum: *Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & stridero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil sum*. Et Joannes Apostolus: *Deus charitas est*. Potest tamen & aliter intelligi quod ter dicitur, [Veni.] Venit enim sponsa sancta ad Christum, dum in hoc mundo vivens, bona quæ potest operatur. Venit quando in hora mortis anima, ipsa videlicet sponsa, à carne exiit. Venit tertio quando in die iudicij ultimam carnem resumit, & cum Christo thalamum cælestem ingreditur. Ibi quippe omnium laborum suorum præmia consequitur: ibi jam omnino prostratis & exclusis hostibus, gloriose coronatur. Ideo & hæc promissionem sequitur: [Coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.] Quid per Amanæ, Sanir, & Hermon, nomina videlicet montium, nisi potentes hujus sæculi intelliguntur? Qui quanto ditiores, tanto excelsiores & firmiores apud infirmos esse videntur. Sed de his montibus sancta Ecclesia coronatur; quia dum regnum prædicat æternum, dum exemplo suo omnia quæ mundi sunt, vilia esse demonstrat, ipsos

H h

etiam potentes ad pœnitentiam inclinât, & sibi ipsi A
pro eorum acquisitione coronam in cœlestibus parat.
Sic quippe fit ut humiles superbos prosternant, &
infini excelsos inclinent. Ideo scriptum est: *Omnis*
vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabi-
tur. Sed quid est quod non solum de montibus, sed
etiam de capitibus montium coronanda esse dicitur,
nisi quiddam impletum videmus, quia jam ipse excel-
siores personæ in Christum credunt, & ejus præcep-
tis per Ecclesiæ prædicationem obediunt? Reges
enim & Imperatores Christo serviunt, coronas de-
ponunt, & per pœnitentiam in Ecclesia veniam pe-
tunt. Si itaque per capita montium summæ personas
intelligimus, bene per cubilia leonum, & montes
pardorum, principes quique & ministri designan-
tur, qui crudelitati inserviunt, & dolositate suis,
quos vi non possunt ledere, decipiunt. Pardi
quippe maculas in cute semper portant. Per quos
qui alij quàm hypocritæ, vel discordes significan-
tur? In illis quippe qui crudelitatem sectantur, dæ-
mones tamquam leones cubant. In illis verò quasi
pardi montes ædificant, quos dum vitis suis aliquas
virtutes admiscere consentiunt, pro omnibus bonis
suis laudis gloriam affectare compellunt. Hi itaque
verè pardorum varietatem imitantur; quia dum
cum virtutibus etiam vitia sectantur, quasi in vario
coloris dissimilitudine dividuntur. Sed de cu-
bilibus leonum, & de montibus pardorum Ecclesia
coronatur; quia dum per ejus prædicationem &
crudeles ad pietatem, & hypocritæ ad vitæ humi-
lis unitatem convertuntur, pro his omnibus præ-
mium percipiet quod meretur. Cui iterum dicitur:

XI. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vul-*
nerasti cor meum in uno oculorum tuorum,
et in uno crine colli tui.

^{Sup. eod. c. in pr.} Per oculos sponsæ, sanctæ Ecclesiæ prædicatores,
sicut dictum est, designantur. Per crines verò, po-
puli multitudo figuratur. Per collum autem, sancti
capitis & corporis conjunctio demonstratur, quæ
fides Ecclesiæ intelligitur. Per hanc enim caput &
corpus conjungitur, dum Christo quisque eo tena-
cius inhaeret, quod fidelior in bona conversatione
habetur. In uno ergo oculorum & in uno crine
colli sponsæ sponsum vulneratur; quia profectò ul-
que ad mortem crucis afficitur, ut unitas prædica-
torum & plebis in Ecclesia confirmetur. De cuius
dilectione erga sponsam iterum subdit sponsum:

XII. *Quàm pulchra sunt mammae tuae soror mea*
sponsa?

^{Sup. e. 1. in pr.} Quid per mammæ convenientius in hoc loco,
quàm ipsa dilectio Dei & proximi, de qua superius
diximus, intelligitur? Per quas mens sancta omnes
sensus suos suavi dilectione nutrit, dum Deo suo
charitatis tenacitate conglutinatur, & proximis si
quid utilitatis habet, quomodolibet libenter im-
pendit. Has mammæ sponsæ quantum sponsum
diligat, in repetitione laudis apertè manifestat,
dicens:

XIII. *Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor*
unguentorum tuorum super omnia aro-
mata.

Quod superius de sponsi uberibus diximus, hoc
& hic cum de sponsa loquitur, intelligi posse æsti-
mamus. [*Et odor unguentorum tuorum super omnia*
aromata.] Per unguenta quippe ipsa virtutes quæ
ex charitate oriuntur, intelliguntur. Habent quip-
pe etiam reprobis aliquando aromata quibus redo-
lent; quia virtutes quasdam possident, & bona

opera perpetrant; sed quia sine charitate vivunt,
in conspectu Dei nulla quæ faciunt placent. Unde
in iudicio cum dicent: *Domine in nomine tuo pro-*
phetavimus, & in nomine tuo virtutes multas feci-
mus; respondebitur eis: *Nunquam novi vos, disci-*
ditte à me omnes operari iniquitatis. Bene ergo un-
guenta Ecclesiæ super omnia aromata redolere di-
cuntur: quia etsi opera reprobis aliquando ho-
minibus placent, hæc quæ sancta Ecclesia ex chari-
tate conficit, in divinis naribus sine cessatione redo-
lent. Sequitur:

Favus distillans labia tua sponsa: mel et lac XIV.
sub lingua tua: et odor vestimentorum tuo-
rum sicut odor thuris.

B Prædicatores Ecclesiæ bene labia sponsæ dicuntur;
quia per eos populis loquitur, & per eos ad fi-
dem parvuli quique erudiuntur, dum per eos occul-
ta scripturæ quasi cordis latentia manifestantur. In
favo autem mel later, & cera videtur. Rectè ergo
labia sponsæ favus vocantur; quia dum in carnis
fragilitate sapientia magna habetur, quasi mel in
cera absconditur. Quando verò electus quisque
prædicat, quando cœlestia gaudia nescientibus re-
velat, tunc favus distillat: quia quanta dulcedo sa-
pientiæ in corde lateat, per oris fragilitatem au-
dientibus manifestat. Unde scriptum est: *Habemus*
thesaurum istum in vasis fictilibus. Ideo subditur:
[*Mel & lac sub lingua tua.*] Nimirum falsi præ-
dicatores mel in lingua portant, quod sub lingua
non habent: quia cœlestia gaudia aliquando prædi-
cant tamquam veri sint, cum ipsi terrena bona to-
tis desideriis appetant. Sancta verò mens mel in
lingua præterdit; quia sapientiæ dulcedinem lo-
quendo ostendit, quam veraciter prædicans, au-
dientes tamquam mellis dulcedine reficit. Lac ge-
rit, quia congruenti sibi doctrina parvulos quosque
in Ecclesia nutrit. Sub lingua autem hæc omnia sibi
ipsi reservat; quia internam dulcedinem assidue se-
cum portat. Dum enim terrena abjicit, dum vitio-
rum amaritudinem respuit, in interioribus sensibus
sapientiæ dulcedine se pascit, qua robur colligit, ut
ad æterna gradiens, in labore vitæ lassescere non pos-
sit. Cui bene dicitur: [*Et odor vestimentorum tuo-*
rum sicut odor thuris.] Quid per vestimenta hæc,
sancta opera designantur, quibus præcedentium
malorum turpitudine operitur, ne videatur? Hinc
enim scriptum est: *Beatus qui vigilat, & custodit ve-*
stimenta sua ne nudus ambulet, & videatur turpitu-
do ejus. Thus verò per significationem pro oratione
ponitur, sicut scriptum est: *Ascendat oratio mea si-*
cut incensum in conspectu tuo. Sancta itaque anima
in hoc mundo quanta potest bona opera operatur,
& bene operans desiderio & intentione sancta ad
æterna se extendit; nihilque boni agit, nisi ea in-
tentione, ut ad cœlestia quæ diligit, quandoque
pervenire possit. Bene igitur odor vestimentorum
ejus sicut thuris esse perhibetur: quia in omnibus
operibus suis orat, dum perveniendi intentione, ea
quæ potest bona operatur. Sequitur:

E *Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus XV.*
conclusus, fons signatus.

Hortus sancta Ecclesia existit; quia dum populos
multos in fide gignit, quasi flores pulchros bona
terra emittit. Qui hortus conclusus bene esse dicitur;
quia charitatis vallo circumquaque munitur,
ne intra numerum electorum reprobis aliquis in-
grediatur. Unaqueque anima sancta etiam hortus
conclusus esse intelligitur: quia dum virtutes nutrit,
flores gignit; & dum virtutum exhilaratione se reficit,
fructus quos genuerat, eadem custodit. Con-
clusus enim hortus esse dicitur; quia dum bona sua,

intentione vitæ æternæ abscondit, dum humanas laudes omnino contemnit, ipsa bona intentione se circumspicit, ne ad interiora rapienda hostis antiquus irumpere possit. Fons etiam dicitur; quia dum caelestia assidue cogitat, dum scientiam scripturarum semper in ventrem memoriae congregat, quasi aquas viventes sancta mens in se gignere non cessat, quas sitientibus proximis præbere ut reficiantur valeat. Unde scriptum est dicente Domino: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aque salientis in vitam æternam.* Et alibi: *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina aquæ viva fluent de ventre ejus.* Sed cur dicitur fons ille signatus, nisi quia sensus spiritualis mentibus indignis absconditur? Infideli enim homini à Domino dicitur: *Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, & nescis unde veniat, aut quo vadat.* Et iterum scriptum est: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Quod enim ibi lumen signatum, hoc hic procul dubio fons signatus esse perhibetur. Sanctus enim Spiritus mentem quam replet, & illuminans irrorat, & irrorans illuminat: ut & de luce ejus videatur quid appetat, & de rore ejus se refrigeret, ne lassescat. Sequitur:

XVI. *Emissiones tue paradisi malorum puniceorum cum pomorum fructibus.*

Quid emittit sancta Ecclesia, nisi cum sanctis operibus sancta verba, quibus filios gignit & nutrit? Quorum dum alios usque ad martyrium perducit, alios in sancta conversatione erudit, hos sanguine martyrij rubentes ad æternam patriam transmittit, illos verò in sanctis operibus viventes, proximis in exemplum sanctitatis tradit, quid aliud quam mala punica & pomorum fructus emittit? Mala enim punica sub rubeo cortice multitudinem granorum continent; fructus verò pomorum in se refectionis dulcedinem habent. Sic sic Martyres dum sub igne tribulationis laborant, dum pro Christo sanguinem exterius fundere non dubitant, multitudinem virtutum interiori sibi congregant in mente. Sancti etiam quique qui in pace Ecclesie vivunt, fructus pomorum gerunt: quia dum sancta opera faciunt, proximis exempla tribuunt, quorum exhibitione se qui volunt reficiunt. Quotquot enim sunt in Ecclesia sancti, sive igne passionis ardeant, sive in pace Ecclesie quiescentes succrescant, sanctarum virtutum odorem tamquam paradisi suavitatis & deliciarum construere in se dum vivunt, non cessant. Cujus paradisi ubertatem Scriptura demonstrat, dum sub voce sponsi per arbutorum nomina quasque virtutes designat, dicens:

XVII. *Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis.*

Quid enim per has diversas aromatum species designatur, nisi sanctarum virtutum odor & profectus, qui sanctis habetur? Ex his quippe speciebus regalia unguenta conficiuntur, ex his corporum sanitates inveniuntur. Bene igitur virtutes animarum designant, quibus congregatis & confectis, & bonus odor opinionis egreditur, & egris animabus competens sanitas reparatur. Sed adhuc laus Ecclesie à sponso repetitur, cum subditur:

XVIII. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, qua fluunt impetu de Libano.*

Rectè in emissionibus Ecclesie, fons hortorum & puteus aquarum viventium describitur. Quid enim per fontem & puteum, nisi sancta scriptura designat. S. Greg. Tom. III.

A tur? quæ sic aquam sapientiæ generat, ut & potantes semper reficiat, & tamen manare non desiliat. Quæ bene hortorum esse perhibetur; quia illorum specialiter est sancta scriptura, in quorum mentibus virtutum semina oriuntur. Sed quarendum nobis est, quare fons & puteus utrumque simul Scriptura dicatur; cum fons in superficie appareat, puteus verò in imis latens, omnes se quærentes majori labore exerceat. Sed sciendum est, quòd divina scriptura in quibusdam manifesta existens, in quibusdam verò locis obscuram se præbens, & aliquando leviter sicut invenitur, tamquam fons potatur, & aliquando magna inquisitione eger tamquam puteus, ut inventa sumatur. Quòd verò sanctæ scripturæ intellectus per aquam designetur, ostenditur alibi cum divina voce de reprobis dicitur: *Mittam eis strivam aquæ, & famem panis.* Et per Isaiam dicitur: *Auferet Dominus ab Hierusalem & Iuda omne robur panis, & omne robur aquæ.* Ubi notandum, quòd robur panis prius, & postea robur aquæ aufertur. Dum enim gravia dicta Scripturæ non perquiruntur ut mandantur, paulatim à scientia decedit mens, ut aliquando levia etiam intellectu non capiantur. Sed aquæ ista bene de Libano fluere cum impetu dicuntur: Libanus enim, ut dictum est, dealbatio interpretatur. In Baptismo quippe dealbamur, dum amissa nigredine peccatorum ad munditiam novæ vitæ reformamur. De Libano ergo aquæ putei fluunt; quia in Baptismo electi quique donum Spiritus sancti accipiunt, quo illuminati scripturæ sacræ sensum intelligunt. Quæ scripturæ sanctæ scientia tanto fluit impetu, ut electos dum tangit, ab hujus vitæ amore submoveat, & ad æterna gaudia vi impetus sui quosque adherentes trajiciat. Hinc est enim quòd in Psalmo scriptum est: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Impetus enim fluminis civitatem Dei lætificat, cum per donum sancti Spiritus fortiter inundans Scripturæ sapientia sanctam Ecclesiam, vel cujuslibet capientis mentem, infusione sua exhilarat. Ad cujus Spiritus adventum malignus spiritus increpatur, cum hic in subsequentibus dicitur:

Surge Aquilo, & veni Ausfer: perfla hortum meum, & fluent aromata illius. XIX.

Quid enim per Aquilonem qui in frigore constringit, & torpentes facit, nisi immundus spiritus designatur, qui reprobos omnes dum possidet, à bono opere torpere facit? Per Austrum verò, calidum scilicet ventum, Spiritus sanctus figuratur: qui dum mentes electorum tangit, ab omni torpore relaxat, & ferventes facit, ut bona quæ desiderant operentur. Hinc enim dicitur: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.* Surgat ergo Aquilo, & veniat Ausfer, & perflat hortum sponsi, & fluant aromata illius; ut videlicet spiritus malignus ab Ecclesia vel ab unaquaque electa anima discedat, & Spiritus sanctus adveniat. Qui veniens charitatis ignem cogitationibus infundat, & à torpore negligentia dum se infuderit, solvat. Quod dum agit, aromata fluunt; quia dum adveniente sancto Spiritu, cor quod prius torpuerat, ad opera se excitat, mox sanctæ operationis opiniones per proximos quosque suaviter discurrunt, ut quique audientes ad eadem se accendant, & Austro flante, id est, Spiritu sancto se infundente, virtutum odores emittant, ut ubique sanctus hortus floreat, & post florem fructus redolentes & reficientes producat. In quem hortum sponsa dilectum invitat, cum subdit.

CAPUT V.

Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum.

Hh ij